

Nr 266.

Av herr **Sjödahl**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till högre kommunala skolor m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 305 har departementschefen erinrat om redan vidtagna åtgärder i besparingssyfte vid de högre kommunala skolorna. Så har beträffande uppdelning av årsklass i parallellavdelningar i real- och mellanskolor blivit föreskrivet, att delning får ske, då antalet lärjungar, som äro berättigade att tillhöra klassen, överstiger 35. Detta gäller således även real- och mellanskolans högsta klass, där tidigare delning medgivits vid ett lärjungeantal överstigande 30.

Endast sällan inrättas nya avdelningar i annan klass än den första. För upprättande av sådana i första klassen erfordras medgivande av skolöverstyrelsen. Vid sammanslagning av redan existerande avdelningar i övriga klasser är bestämmelsen i fråga av stor betydelse. Den verkar dock i hög grad olika vid skolor av olika storlek. Om en skola har två parallellavdelningar, så kan lärjungeantalet nedgå till 18 i varje avdelning utan att sammanslagning behöver vidtagas. Är antalet parallellavdelningar fyra, så måste sammanslagning ske även om medeltalet lärjungar i varje avdelning nedgått endast till något under 27. Så stort antal parallellavdelningar som 4 à 5 vid en enda skola är dock sällsynt.

Emellertid förekommer vid några få skolor ett ännu större antal parallellavdelningar. Såsom exempel kan anföras kommunala mellanskolan i Göteborg. Där intagas lärjungar i nio avdelningar i klass 1 med 35 lärjungar i varje: innevarande läsår är antalet lärjungar i denna årsklass 317. Klass 2 omfattar också nio avdelningar med tillsammans 304 lärjungar. Vid övergång från klass 2 till 3 avgå några lärjungar från varje avdelning — härvid behöves det endast att medeltalet pr avdelning nedgår till något över 31 för att framtvinga sammanslagning. Klass 4 innevarande år omfattar sex avdelningar, vilka uppkommit ur åtta avdelningar året förut och dessa i sin tur av nio avdelningar året därförut. Avdelningarna i klass 4 omfatta 34—36 lärjungar.

Det är klart att lärjungarnas arbetsförhållanden och arbetsresultat bli i hög grad försämrade genom dessa täta ombyten av både lärare och kamrater, särskilt som de stora avdelningarna redan i och för sig öka ansträngningarna för lärarna och minska utbytet för lärjungarna. Kontinuiteten i undervisningen omöjliggöres.

Tidigare ha en del av dessa olägenheter kunnat undvikas dels tack vare den förut nämnda rätten till delning i klass 4, då lärjungeantalet överstiger

30, dels genom att vid beräkningarna skolans gossavdelning förut betraktats som en från flickavdelningen skild linje. Då vederbörande revisionsmyndigheter icke velat godkänna en dylik delning i goss- och flickavdelning vid beräkningen av avdelningar, har styrelsen under de senare åren icke ansett sig kunna använda denna utväg, och följderna har blivit ideliga klass-sammanslagningar med synnerligen menlig inverkan både i fråga om undervisningen och uppfostran, särskilt som det här är fråga om de för ungdomen så ömtåliga övergångsåren. Lärjungarnas målsmän ha kraftigt reagerat mot dessa missförhållanden och yrkat på ändring. Att i fall, som här berörts, någon lättnad beredes synes rimligt, då kostnaderna för det allmänna dock pr lärjunge blir mycket mindre i skolor med så fyllda klassavdelningar, som det här är fråga om, än i de mindre skolorna.

Förhållandena ha ytterligare komplicerats. Genom Kungl. Maj:ts brev den 5 maj 1939 infördes fr. o. m. läsåret 1939/40 engelsk försökslinje. Denna har nu hunnit upp till tredje klassen och omfattar fem avdelningar i vardera klasserna 1 och 2 samt fyra avdelningar i klass 3. Redan innevarande läsår våldade engelska linjen svårigheter i klass 3 på grund av sammanslagning av avdelningar. Vid övergången till klass 4 nästa läsår komma dessa svårigheter att ytterligare ökas. Det kan bli nödvändigt att sammanföra eleverna till samlklasser. Det måste dock anses mindre lämpligt att på detta åldersstadium till samläsning sammanföra i en avslutningsklass gossar och flickor, som förut under hela sin skoltid undervisats var för sig. Slutligen blir försöket med engelskan som begynnelsespråk genom dessa sammanslagningar och lärarbyten väsentligen spolierat. Försöket synes dock så pass värdefullt, att det bör genomföras på ett pedagogiskt försvarligt sätt.

Det synes av anförda skäl nödvändigt, att för de större skolornas del, t. ex. de skolor som ha minst fem parallellavdelningar, genomföra någon upp- mjukning av nu gällande bestämmelser. Det kunde ske efter nedan angivna linjer.

Då antalet parallellavdelningar i näst högsta klassen vid en skola uppgår till minst fem, borde medgivas, att redan förut befintliga parallellavdelningar i högsta realskoleklassen få bibehållas under förutsättning att minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom klassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma.

Där av Kungl. Maj:ts försöksundervisning i engelska föreskrivits, borde tillika genom särskilda bestämmelser möjligheter beredas för denna försöksundervisnings genomförande. Detta skulle i detta fall innebära, att sammanslagning av tysk och engelsk linje icke skulle vara erforderlig, eller ock att sammanslagen avdelning måtte delas för att bereda särskild undervisning i tyska och engelska för vardera gruppen.

I båda fallen kunde skolöverstyrelsen medgivas rätt att träffa avgörande efter framställning från vederbörande skola. Detta torde blott behöva ifrågakomma för ett litet antal skolor, därav knappast några allmänna läroverk,

och skulle icke behöva röra sig om mer än en eller annan avdelning. En uppmjukning av bestämmelserna i ifrågavarande avseende skulle dock vara för vederbörande skolor av stort pedagogiskt värde, då därefter sammanslagning av klasser knappast skulle behöva ske under två på varandra följande år.

Undertecknad får därför hemställa,

att riksdagen måtte vid avgivande av sitt utlåtande över propositionen nr 305 göra ett uttalande i överensstämmelse med vad i motionen anförts.

Stockholm den 30 maj 1942.

Edgar Sjödhahl.